

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: oponenta práce

Autorka práce: David Sovík

Název práce: „Opioidová krize“ v USA a její relevance pro českou situaci s opioidy

Autor posudku: Mgr. Martin Nekola. Ph.D.

Vyhodnoťte práci na základě následujících hledisek (nemusí být nutně v tomto pořadí):

1) Věcného přínosu práce a její přidané hodnoty;

Bakalářská práce se zabývá velmi aktuálním tématem tzv. opioidové krize“ v USA. Přestože autor (podle mého názoru správně) dochází k závěru, že Evropě a potažmo ČR podobný krizový scénář nehrozí, je daná problematika vysoce relevantní pro zvažování regulace v rámci zdravotní a drogové politiky i mimo USA. Práci v tomto ohledu považuji za velmi zdařilou s vysokou přidanou hodnotou díky shromáždění poznatků o vývoji a aktuálním stavu „krize“.

2) Stanovení výzkumných otázek a jejich zodpovězení;

Ve vztahu k dobře stanoveným výzkumným otázkám však zároveň hodnotím jako velmi problematické relativně úzké zaměření práce na medicínský aspekt celé problematiky, který vysvětluje „krizi“ pouze částečně. Jak sám autor správně konstatuje, jedná se komplexní problém s mnoha dalšími faktory. A právě v rámci oboru Sociologie a sociální politika bych očekával větší pozornost věnovanou sociologickým a (sociálně/veřejně) politickým souvislostem celého problému. Přestože autor prezentuje typologii jdoucí tímto směrem, opomenutí společenskovední literatury považuji za problematické. Pokud bych měl (velmi stručně a zjednodušeně v rámci omezeného prostoru posudku) syntetizovat poznatky z této oblasti, někteří sociologové a analytici drogových politik vůbec zpochybňují název opioidová krize a spíše navrhuji mluvit o krizi amerického přístupu k užívání drog (charakterizovaného jako válka proti drogám). Jak zmiňuje i autor práce, americký establishment vystrašil především fakt, že na předávkování (alespoň v počátcích) umírají především běloši. A byla to nejen přehnaná následná reakce, která vedla k eskalaci krize (a mj. také dalšími omezení přístupu k opioidům pro černošskou a latinskoamerickou část populace). Ta se totiž spojuje s dlouhodobou morální panikou kolem drog v americké společnosti. Autor se této souvislosti okrajově věnuje v historickém „okénku“, ale pokud by šel za touto „stopou“ dále, mohl by zaznamenat velmi silnou podobnost s předchozími „krizemi“ v 19. a hlavně 20. století. Mj. hlavním důvodem regulace opiátů nebyla obava ze závislosti bílých žen, jak píše, ale obava o

jejich mravní počestnost a protičínské nálady ve společnosti. Podobně snahy o regulaci marihuany nebyly až tak vedené její škodlivostí, jako spíše morální panikou vůči Mexičanům. Také současná (federální) válka proti drogám se tak propisuje i do amerického zdravotnického a justičního systému a přístupu k závislým. Ten je naprosto odlišný od evropského, resp. českého (mj. snaha uživatele nekriminalizovat a léčit). To považuji za hlavní důvod toho, že podobná „krize“ zde není příliš pravděpodobná. Nechci nicméně tvrdit, že se jedná o vysvětlení správné nebo důležitější než to, které předkládá autor. Je to spíše promarněná příležitost systematicky zpracovat literaturu, která je bezpochyby relevantní jak pro zodpovězení výzkumných otázek, tak pro studovaný obor.

Toto „přehlednutí“ společenských a historických faktorů lze ilustrovat i tím, že autor uvádí, že heroin „nikde ve světě není lékaři běžně předepisován k léčbě bolesti. Důvodem je vyšší nebezpečí propuknutí brzké závislosti na tomto opioidu“ (str. 17). To však není pravda. Potenciál závislosti z farmakologického hlediska je v zásadě stejný jako u zmíněných léků a fentanylu (a heroin je v některých případech předepisován lékaři při udržovací léčbě). Důvodem přísné regulace je spíše obraz dané látky (historické a společenské souvislosti spíše než farmakologie).

Podobně problematické je tvrzení, že „hlavním důvodem pro přimíchání fentanylu k ostatním drogám je jeho snadné zpracování, levná cena a také především snaha drogových dealerů zvýšit potenci jimi distribuovaných drog. ... Fentanyl je silnější a levnější v porovnání s heroinem nebo i s ostatními opioidy. Tudíž představuje výhodnější možnost pro závislé na opioidech.“ (str. 28). Právě fentanyl je příkladem toho, jak působí válka proti drogám. Není ani tak „výhodný“ pro závislé, jako pro pašeráky, protože je skladnější. Nejde tedy o cenu samotnou, ale poměr cena – výkon. A ten je z velké míry diktován regulací, nikoliv poptávkou samotných uživatelů. Jinými slovy, není prokázáno, že by samotní uživatelé preferovali fentanyl, spíše naopak (často ani nevědí, že jej prášek nabízený jako „heroin“ obsahuje).

3) *Strukturace práce;*

Logická, bez připomínek

4) *Věcné správnosti a přesvědčivosti argumentace;*

Autor argumentuje velmi dobře a logicky, jeho tvrzení jsou vždy podložena. Závěry jsou přesvědčivé (s výše uvedenou výhradou ohledně úzkého zaměření).

5) *Propracování a aplikaci teoretických východisek a přístupů;*

Vzhledem k povaze práce (systematická rešerše) autor s teoretickými východisky nepracuje. Zmiňuje pouze koncepty sociálních determinant zdraví a nerovnosti ve zdraví. Ty jsou pro práci naprosto relevantní, avšak autor je dále nerozvíjí a neaplikuje.

6) *Metodologického přístupu a aplikace jednotlivých metod;*

Metodologii považuji za vhodně zvolenou. Nedokáži však posoudit, jak byla aplikována. Autor zmiňuje replikovatelnost systematické rešerše, ale zároveň neposkytuje dostatečný popis svého postupu a tím jeho znovupravení neumožňuje. Není také možné vyhodnotit vhodnost zvolených klíčových slov (jeden z možných důvodů úzkého zaměření). Nerozumím také, na jakou tabulku autor odkazuje na str. 36 („Pomocí zvolené metodologie, která se sestává z rešerše odborné literatury (viz tabulka) ...“).

Co se týče expertních rozhovorů, jsou jistě vítaným doplňkem rešerše. Na druhou stranu dva

rozhovory považuji za nedostatečné pro reflexi potenciálu rozšíření krize do ČR. Zvláště když u jednoho druhého z expertů nelze posoudit jeho kvalifikaci pro tyto otázky (a sám to ve svých vyjádřeních uvádí).

7) *Využití literatury a dat;*

Autor pracuje s velkým množstvím především zahraniční literatury, což je dáno i povahou zvolené metodologie.

8) *Stylistiky a formálního zpracování (citace, grafická úprava atd.).*

Stylistickou stránku práce považuji za velmi zdařilou. Autor formuluje velmi suverénně a styl práce odpovídá odbornému/akademickému vyjadřování. Po formální stránce jsem zaznamenal spíše drobné problémy (překlepy apod.). Asi nejzávažnější „prohřešek“ spočíval v použití grafů z jiných publikací, které autor jednak nečísloval, jednak chyběly odkazy na přesné stránky, ze kterých je zkopíroval.

Celkové hodnocení je s ohledem na výše uvedené poměrně obtížné. Pokud bych se zaměřil pouze na to, co práce obsahuje, neváhal bych hodnotit stupněm B. Pokud vezmu v úvahu, co práce obhajovaná v rámci oboru SOSP *neobsahuje*, klonil bych se k C. **Každopádně tedy doporučuji práci přijmout k obhajobě a pokud student obhájí před komisí relevanci pro daný obor, navrhuji hodnocení B.**

Datum: 25. 8. 2023

Podpis: